

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับดังนี้

1. สมรรถนะวิชาชีพครู
2. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
3. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. การสร้างเครื่องมือประเมิน
5. การจัดการเรียนการสอน
 - 5.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 5.2 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 5.3 การประเมินผลการเรียนรู้
6. วิจัยในชั้นเรียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งรายละเอียดในแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1. สมรรถนะวิชาชีพครู

สมรรถนะวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่คณะกรรมการคุรุสภาได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในการที่จะยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นจึงจะต้องทำความเข้าใจเรื่องของความหมายของสมรรถนะวิชาชีพครู ในเบื้องต้น

ความหมาย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2546 : 5) สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆในองค์กร

David Mc Clelland (1993 อ้างในสุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2548) สมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2548 ก) ให้ความหมายว่าสมรรถนะ คือความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic or Attribute) ที่ทำให้บุคคลผู้นั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในของปัจเจกบุคคล อันเป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ ทศนคติ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานในงานที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่นี้จะเป็นที่ประจักษ์หากปรากฏในรูปของพฤติกรรม

คณะกรรมการคुरुสภา ในคราวประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๘ และการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๔๘ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๘ ได้อนุมัติให้ออกข้อบังคับคुरुสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ประกอบด้วยสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ศึกษานิเทศก์) ตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และได้ลงประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนพิเศษ ๗๖ ง ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๘ (สำนักงานเลขาธิการคुरुสภา ๒๕๔๘ : ๕๘) เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ครู 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ผู้บริหารการศึกษา และ 4) บุคลากรทางการศึกษาอื่น (ศึกษานิเทศก์) มีมาตรฐานความรู้แตกต่างกัน ฉะนั้นจึงมีสมรรถนะที่แตกต่างกัน (สำนักงานเลขาธิการคुरुสภา ๒๕๔๘ : ๖-๔๑)

วิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคुरुสภา,2548) เป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นวิชาชีพควบคุมอันเป็นหลักประกันและคุ้มครองให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งจะเป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น โดยมีบทบาทสำคัญต่อสังคม และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ได้แก่

- 1 สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยการให้การศึกษาก้าวหน้าขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศชาติต้องการ
- 2 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- 3 สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ให้มีการรักษาความเป็นชาติไว้อย่างมั่นคงยาวนาน

สมรรถนะวิชาชีพครู จึงหมายถึง คุณลักษณะของความเป็นครู ในการที่จะทำตามบทบาทหน้าที่ของครู อันเป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ ทศนคติ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จะทำให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสมรรถนะต่างๆ พิจารณาได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ คำว่าสมรรถนะวิชาชีพครูจะใช้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้น สมรรถนะวิชาชีพครูในการวิจัยครั้งนี้จึงหมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ โดยนักศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ สามารถประเมิน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

2. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

ในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาขึ้น โดยประกาศเป็นข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 โดยผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพจะต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามที่กำหนด จึงจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในระดับหนึ่งตามมาตรฐานที่สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้กำหนดไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานวิชาชีพ (เมธี ปิรันธนานนท์, 2548 หน้า 311- 317) หมายถึง จุดมุ่งหมายหลักที่จะสร้างแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในวิชาชีพของผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานอาชีพมีคุณภาพสูงสุด (CIPD-Professional Standard: available at, <file:///G:\ProfStand11.html>) โดยความหมายดังกล่าว วิชาชีพใดๆ ย่อมให้บริการแก่สาธารณชน หรือองค์กรต่างๆ โดยต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะ โดยมีมาตรฐานในการประกอบอาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องได้รับการฝึกอบรม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอก่อนที่จะประกอบอาชีพ

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา(สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2548:4) คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็น บริการที่มีคุณภาพ ตอบสนองได้ว่าการที่กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษา และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมนั้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. **มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ** หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพจึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

1.1 **มาตรฐานความรู้** หมายถึง ข้อกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยต้องมีสาระความรู้และสมรรถนะตามมาตรฐานในเรื่องต่อไปนี้

- ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- การพัฒนาหลักสูตร
- การจัดการเรียนรู้
- จิตวิทยาสำหรับครู
- การวัดและประเมินผลการศึกษา
- การบริหารจัดการ ในห้องเรียน
- การวิจัยทางการศึกษา
- นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- ความเป็นครู

1.2 **มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ** ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องผ่านการฝึกทักษะและสมรรถนะของวิชาชีพครู ในด้านการ ปฏิบัติการสอน รวมทั้งทักษะและสมรรถนะด้านการสอน สาขาวิชาเฉพาะในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภา กำหนด ดังนี้

1.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน

1.2.2 การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

โดยในส่วนของ การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ มีสาระการฝึกทักษะและสมรรถนะของครู ดังนี้

1. การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
2. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้
4. การเลือกใช้ การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้
5. การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7. การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
8. การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
9. การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้
10. การสัมมนาทางการศึกษา

สมรรถนะของครูในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ดังนี้

1. สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ
2. สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน
3. สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
4. สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

2. **มาตรฐานการปฏิบัติงาน** หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ความสามารถ และความชำนาญเพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพต่อไปได้ หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุก ๆ 5 ปี

3. **มาตรฐานการปฏิบัติตน** หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภาจะกำหนดเป็นข้อบังคับ โดยจะต้องประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณของมาตรฐานวิชาชีพครู 5 ประการดังต่อไปนี้ จรรยาบรรณต่อตนเอง, จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ, จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ, จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และ จรรยาบรรณต่อสังคม

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ที่คุรุสภาได้ประกาศเป็นข้อบังคับข้างต้น ในส่วนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีหน้าที่จัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงจำเป็นที่จะต้องจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้สอดคล้องตามมาตรฐานวิชาชีพ ในส่วนของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ตามที่คุรุสภากำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดของรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 (XXX589) และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2 (XXX599) ดังต่อไปนี้

3. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ ผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต จากระยะเวลาการศึกษาเดิม 4 ปี มาเป็นระยะเวลาการศึกษา 5 ปี การปรับปรุงหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ดังกล่าวมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นที่สถาบันผลิตครู จะต้องเร่งส่งเสริมการดำเนินการให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง(Professional) ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนดทั้งสิ้น 15 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย ประถมศึกษา บริหารธุรกิจ คหกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมศึกษา เกษตรกรรม พลศึกษา สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ และศิลปศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว นักเรียนจะต้องเรียนผ่านครบทุกกระบวนวิชาตามหลักสูตรของแต่ละสาขา และในที่สุดท้ายของการศึกษา นักเรียนจะต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ 2 ภาคการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานวิชาชีพครู

การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1(XXX589) ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษามีความสามารถ ดังนี้

1. บูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดไปสู่การสอนจริงได้อย่างเหมาะสม
2. สร้างและเพิ่มพูนประสบการณ์บทบาทหน้าที่ครู นอกเหนือจากการทำงานในฐานะครูผู้สอน
3. แสดงหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นครูวิชาชีพ

การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2 (XXX599)ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษามีความสามารถ ดังนี้

1. นักเรียนสามารถบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดไปสู่การปฏิบัติบทบาทหน้าที่และหน้าที่ครูได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
2. นักเรียนสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถแสดงหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นครูวิชาชีพมากยิ่งขึ้น

การนิเทศ

การนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพเป็นการชี้แจง การสาธิต การให้คำแนะนำ การตรวจตราและการดูแลนักศึกษาให้สามารถนำเอาทฤษฎีที่ได้เรียนจากหลักสูตร กระบวนวิชาศึกษาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง โดยมีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้นิเทศน์ ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง หรือผู้บริหารของสถานศึกษา ซึ่งผู้นิเทศน์อาจใช้วิธีการนิเทศหลาย ๆ แบบ ตามสภาพและความแตกต่างของนักศึกษา รวมทั้งโอกาสของการนิเทศ โดยบันทึกการนิเทศลงในแบบบันทึกการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพครู
2. การปฏิบัติงานวิชาชีพครู นักศึกษาจะต้องได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง หรือผู้บริหารของสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 6 ครั้งต่อนักศึกษา 1 คน
3. หลังการนิเทศนักศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการบันทึกสถิติเกี่ยวกับการนิเทศ และการสังเกตการสอนของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง

ดังนั้นเพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา จึงจำเป็นต้องมีการสร้างเครื่องมือการประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษา โดยคำนึงถึงสมรรถนะที่คุรุสภากำหนดไว้ ซึ่งมีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

4. การสร้างเครื่องมือประเมิน

กรอบความคิดของการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จะต้องมีความสอดคล้องกับสาระการฝึกทักษะและสมรรถนะตามที่คุรุสภาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพเอาไว้ ดังนั้นการสร้างเครื่องมือการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงจำเป็นที่จะต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ในส่วนของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ซึ่งมีกรอบแนวคิดของการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

การกำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครู และการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ: กิจกรรมจัดระบบพัฒนาครูเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาครูรายบุคคล ซึ่งคณะทำงานประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ศิษยานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันพิจารณาและกำหนดสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์

สังเคราะห์สมรรถนะครู อันประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น สำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา จากแบบประเมินสมรรถนะและมาตรฐานของ ครูผู้สอน ที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำไว้ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน (สมรรถนะ) เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ ของสำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มาตรฐานวิชาชีพครู ของสำนักงานเลขาธิการคุรุ สภา รูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษา (สค.บศ.) นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนด เป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่าง ต่อเนื่อง

1.2 การบริการที่ดีหมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการ ปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

1.3 การพัฒนาตนเองหมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยน เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนา ตนเอง และพัฒนางาน

1.4 การทำงานเป็นทีมหมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรง ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

1.5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้อง ตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อ สร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	6...สิ.ย. 2555
เลขทะเบียน.....	246050
เลขเรียกหนังสือ.....	

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ

2.1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.2 การพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์องค์กรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

2.5 ภาวะผู้นำครู หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

2.6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

(จากคู่มือการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครู)

5. การจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลักสูตรฯ ต้องการให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติ คือ การใช้หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องสามารถสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของแผนการสอน และสะท้อนการนำหลักการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเอาไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย

ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องทำคือ การวางแผน โครงการหรือ การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active participation) และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุด ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

ความหมายและหลักการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ โดยผู้สอนต้องคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดไว้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดในผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักการจัด 4 ข้อ ดังนี้(กระทรวงศึกษาธิการ,2552)

1 หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลตลอด แปรคุณธรรมควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้

2 กระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาและเลือกใช้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีความหลากหลาย เพื่อจะได้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้

กระบวนการคิด กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นต้น

3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของตน โดยศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้เลือกใช้วิธีสอน สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

4 บทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่ ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวางแผนการจัดการเรียนการสอน กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ถูวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของตน

บทบาทของผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาความรู้ ค้นหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติจริง นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับเพื่อนและครู ประเมินและพัฒนาความรู้ของตน

หลักการพื้นฐานของแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์,2543)เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active participation) และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงได้ดี ซึ่งควรเป็นการตื่นตัวอย่างรอบด้านดังนี้

1. **ทางกาย(Physical)** คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ร่างกายและประสาทรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี
2. **ทางสติปัญญา (intellectual)** คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา หรือสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ความคิด เป็นการใช้สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้

3. **ทางอารมณ์ (emotional)** การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางความรู้สึก เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีในเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของบุคคล จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง และต่อการปฏิบัติมากขึ้น
4. **ทางสังคม (social)** การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจาก การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน จะช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น และการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่สนุก มีชีวิตชีวมมากขึ้นหากผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พัฒนาโดยศูนย์คุณภาพการเรียนการสอน (พ.ค.ร.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ เพื่อใช้เป็นเครื่องตรวจสอบว่าเมื่อใดก็ตามที่เกิดการเรียนการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ เมื่อ
นั้น ได้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วดังนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายทศและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

แผนการจัดการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

แผนการสอน (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2547) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Teaching Plan” หรือ “Lesson Plan” หมายถึง การวางแผนการสอนหรือ การเตรียมการสอนล่วงหน้า ก่อนที่จะทำการสอน แล้วจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ใครก็ตาม ที่จะทำการสอนในวิชานั้น ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนการสอน (เขียน วันทนิยตระกูล, 2552) คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะใช้คำว่า แผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการสอน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2543) หมายถึง แผนการ หรือ โครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนการจัดการเรียนรู้ หรือ แผนการสอนหมายถึง การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนสำหรับครู และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และเพื่อแจกแจงรายละเอียดของหลักสูตร ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายคาบ หรือ รายชั่วโมง ให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับหลักสูตรฯ

แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนนั้น เป็นสิ่งที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยทั่วไปแล้วจะมีการเขียนแผนระยะยาวซึ่งเป็นการวางแผนการสอนตลอดภาคการศึกษา แผนการสอนรายหน่วย ซึ่งเป็นการวางแผนการสอนตลอดหน่วยการเรียนรู้ และการเขียนแผนรายวันหรือแผนรายคาบซึ่งจะพัฒนาต่อมาจากแผนรายหน่วยเพื่อให้เฉพาะเจาะจงลงไปถึงรายละเอียดของเรื่องที่จะสอนในแต่ละวัน อันจะทำให้ครูสามารถสอนได้อย่างเป้าหมาย ดังที่ รุจีร์ กูฮาระ (2546, หน้า 120) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ก็คล้ายกับการเขียนแผนที่ที่แสดงทิศทางไปสู่จุดประสงค์การสอน ถ้ากิจกรรมการเรียนการสอนเริ่มจะหลงทางไป แผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้กลับมาสู่ทิศทางที่ต้องการได้

องค์ประกอบของแผนการสอน (เขียน วันทนิยตระกูล, 2552)

องค์ประกอบของแผนการสอน เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. ด้วยสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

รุจีร์ กูฮาระ (2546, หน้า 160) ได้ให้ตัวอย่างองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจะมีส่วนหัวของแผนซึ่งต้องระบุว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใคร หน่วยการเรียนรู้เรื่องอะไร สำหรับนักเรียนระดับชั้นใด กลุ่มสาระการเรียนรู้อะไร จำนวนคาบที่คาบเรียน และส่วนที่เป็นรายละเอียดของแผน ซึ่งประกอบด้วย

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์ปลายทาง
3. จุดประสงค์นำทาง

4. เนื้อหา
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. สื่อการเรียนการสอน
7. การวัดและการประเมินผล

สรุปได้ว่า การทำแผนการจัดการเรียนรู้มีทั้งการจัดทำแผนระยะยาว แผนรายหน่วย และแผนรายวันหรือแผนรายคาบ ซึ่งแผนรายคาบจะเป็นแผนการจัดการที่เฉพาะเจาะจงลงไป เนื้อหาที่ครูจะสอนในแต่ละวัน แผนรายวันนี้มีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นเหมือนแผนที่นำทาง ให้การเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยในการเขียนแผนจะมีองค์ประกอบต่างๆ ของการเขียนแผน และมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่ต้องปรากฏในแผน โดยรวมแล้ว 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติกิจกรรม(ขั้นสอน) และขั้นสรุปและวัดผล

ขั้นตอนการเขียนแผน

อากรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 211 – 216) ได้เสนอแนะหลักการเขียนแผนการเรียนรู้แต่ละหัวข้อ ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง เป็นหัวข้อย่อที่แยกมาจากการอ่านคำอธิบายรายวิชา หรือจากแนวการสอนของกรมวิชาการ
2. จำนวนคาบ เป็นคาบที่ใช้สอนเรื่องย่อๆ นั้น โดยคำนวณจาก จำนวนคาบของหัวข้อใหญ่ จำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมกับน้ำหนักและปริมาณของหัวข้อย่อๆ นั้น
3. สาระสำคัญ คือ แก่นของความรู้ทักษะและเจตคติที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ หลังจากเรียนเรื่องนั้น ๆ แล้ว การเขียนสาระสำคัญให้คำนึงถึงหลักการเขียน ดังนี้
 - 3.1 เป็นประโยคที่สมบูรณ์และได้ใจความ
 - 3.2 ใช้คำกระชับรัด ชัดเจนไม่ฟุ่มเฟือย
 - 3.3 มีใจความตรงกับเนื้อหาที่สอน
4. จุดประสงค์ ต้องเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย จุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง
5. เนื้อหา เป็นสาระความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษาในคาบเวลาเรียนนั้น ในการเขียนอาจเขียนเพียงหัวข้อหรือเค้าโครงเท่านั้น ไม่ต้องลงรายละเอียดทั้งหมด
6. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งต้องจัดให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

7. สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ที่ครู นักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอนในเรื่องนั้น เพื่อให้ นักเรียนเห็นเป็นรูปธรรมและเกิดการเรียนรู้ยิ่งขึ้น
8. การวัดและประเมินผล มีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดและประเมินทุกครั้ง ที่สอน เพื่อให้ได้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้

รุจิร ภูสาระ(2546) ได้กล่าวว่าขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนจะแตกต่างกันไปตามวิธีการสอนแต่ละรูปแบบ แต่โดยรวมแล้วจะมีขั้นตอนหลักๆ ที่เหมือน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน) และขั้นสรุปและวัดผล (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540, หน้า 76 – 79) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้น ดังนี้

1. **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น อยากคิด อยากทำ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน โดยหลักการนำเข้าสู่บทเรียนนั้นจะต้องน่าสนใจ ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน และไม่สิ้นเปลืองเวลา โดยวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม การยกสถานการณ์จริง เป็นต้น

2. **ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน)** เป็นขั้นที่ต่อจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ผู้เรียนจะทำในขั้นนี้มีหลายอย่าง เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การแสดงบทบาทสมมุติ การสาธิต การเล่นเกม เป็นต้น

3. **ขั้นสรุปและวัดผล** เป็นขั้นการสรุปเนื้อหาที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด สรุปทั้งความรู้ ความคิด เจตคติ และทักษะที่ผู้เรียนได้รับ ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการสรุปนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป หรือผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันสรุปก็ได้ หลังจากนั้นผู้สอนควรได้วัดผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจให้ตอบคำถาม ให้ทำแบบทดสอบ ให้ทำแบบฝึกหัด หรือทำรายงานตามที่ผู้สอนวางแผนไว้ เป็นต้น

การประเมินแผนการเรียนรู้

การประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการเรียนรู้

การประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญหลักการของ Rovinely และ Hambleton (อ้างใน บุญเชิด ภิญ โยธอนันตพงษ์, 2537, หน้า 68) โดยผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน เพื่อตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่างๆ ในแผนการเรียนรู้ที่ได้จัดทำขึ้นมีความถูกต้องครอบคลุม ชัดเจน และสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใด โดยมีแนวทางตรวจสอบ ดังนี้

1. ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าถูกต้องตามหลักการเขียน ครอบคลุมพฤติกรรมที่กำหนด (พุทธิพิสัย / ทักษะพิสัย / จิตพิสัย) และระดับพฤติกรรมที่กำหนดเหมาะสมกับเวลา เนื้อหา และตัวผู้เรียน
2. ตรวจสอบจุดประสงค์นำทาง ว่าระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ ประเมินได้และระบุพฤติกรรมได้ครบถ้วน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุพฤติกรรมแต่ละด้านที่กำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ตรวจสอบเนื้อหา ว่ามีความถูกต้องตามหลักวิชา ชัดเจนไม่สับสน และทันสมัย ครบถ้วนเพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างข้อความรู้ใหม่ หรือเกิดพฤติกรรม หรือทักษะที่ต้องการ
4. ตรวจสอบสาระสำคัญ ว่าแสดงความคิดรวบยอดของเนื้อหาหรือแก่นของเรื่อง และสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
5. ตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอน ว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและวัยของผู้เรียน ความเหมาะสมของเวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน กิจกรรมน่าสนใจ ชูใจให้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมทักษะข้อความรู้ และพฤติกรรมที่กำหนดได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แปลกใหม่ เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. ตรวจสอบสื่อ ความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน
7. ตรวจสอบการวัดและประเมินผล ดูว่าวิธีการวัดและเครื่องมือวัด สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดในจุดประสงค์ สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา และสอดคล้องกับขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรม ใช้วิธีวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน

หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

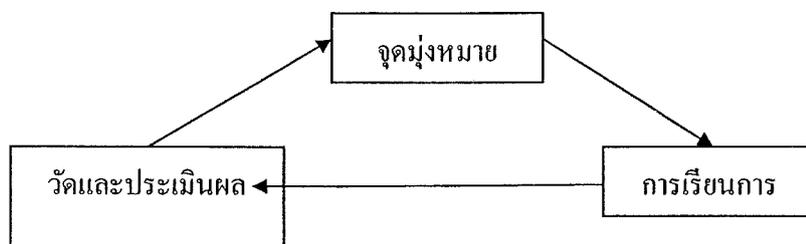
จากแนวคิดข้างต้นนำไปสู่หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ (บุรุษย์ ศิริมหา
สาคร,2547)

1. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุด การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้เกิดความพร้อมและตื่นตัวที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมที่จัดขึ้นจึงควรเป็นกิจกรรมในลักษณะดังนี้
 - ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน
 - มีประเด็นท้าทายให้ผู้เรียนได้คิด เป็นประเด็นที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
 - ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว
 - ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน เกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์และความเป็นจริงของผู้เรียน
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และจะสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้
3. ยึดการค้นพบความรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ โคนผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งการค้นพบด้วยตนเองมักจะทำให้จำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และเกิดความคงทนของความรู้
4. เน้นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับกระบวนการ
5. เน้นนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง และพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องบูรณาการความรู้ในด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่หลักสูตรได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบให้ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีขั้นตอนก่อนเริ่มกระบวนการสอนในชั้นเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (ดังผังแสดงความสัมพันธ์ของการวัดและประเมินผลกับการจัดการเรียนรู้ในรูปที่ 1) เพราะเมื่อมีการจัดการเรียนรู้แล้วก็ย่อมต้องมีการวัดและประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร รวมทั้งสะท้อนให้เห็นจุดเด่น จุดด้อย ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกด้วย

รูปที่ 1 ผังแสดงความสัมพันธ์ของการวัดและประเมินผลกับการจัดการเรียนรู้

(แหล่งที่มา : ขวลิขิต ชูกำแพง, 2551, หน้า 14)

ผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ยังสามารถนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนรวมถึงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกด้วย ดังนั้น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และทักษะปฏิบัติในการวัดและประเมินผล รวมไปถึงการพัฒนาและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

สอดคล้องกับ นภา หลิมธรัตน์ (ออนไลน์, 26 มิถุนายน 2554) ที่ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดผล (Measurement / Assessment) และการประเมินผล (Evaluation) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของไตรยางค์การศึกษา (Educational Trilogy) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ วัตถุประสงค์การศึกษา (Educational Objectives) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) และ การวัดผลการประเมินผล (Evaluation) และรู้จักกันโดยทั่วไปว่า OLE (O = Objectives; L = Learning experiences; E = Evaluation) นั่นเอง

ความหมายของการวัดและประเมินผล

จากเอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ออนไลน์, 25 มิถุนายน 2551, หน้า 91) ได้กล่าวถึงคำศัพท์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Classroom Assessment) คือ กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ บันทึกข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยในการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่ก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด นำผลที่ได้มาตีค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในตัวชี้วัดของมาตรฐานสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ข้อมูลที่ได้ก็นำไปใช้ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้า จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงให้แก่ผู้เรียนการตัดสินผลการเรียนรู้รวบยอดในเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้หรือในรายวิชา และการวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนการสอนของครู

แนวดำเนินการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นมีหลักเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ทุกสถานศึกษามีการวัดและประเมินผลผู้เรียน ได้ตรงกัน (พิมพ์นซ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2551, หน้า 120) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนสาระการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนในการเรียนสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม ค่านิยม ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่
2. การประเมินการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด
4. การประเมินการอ่าน การคิดวิเคราะห์ เขียน เป็นการประเมินทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และถ่ายทอดความคิดด้วยทักษะการเขียน

สำหรับการวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียนตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, ออนไลน์, 25 มิถุนายน 2554, หน้า 4) ได้กำหนดไว้ว่า ในหลักสูตรกล่าวว่า เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการ

เพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียนในรายวิชา/กิจกรรมที่ตนสอน ในการประเมินเพื่อพัฒนาผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การแสดงออกในการปฏิบัติ ผลงาน การแสดงกริยาอาการต่างๆ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อดูว่าบรรลุตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุตัวชี้วัดเพียงใด แล้วแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

การประเมินเพื่อตัดสินเป็นการตรวจสอบ ณ จุดที่กำหนดแล้วตัดสินว่า ผู้เรียนมีผลอันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บคะแนนของหน่วยการเรียนรู้ หรือของการประเมินผลกลางภาค หรือปลายภาคตามรูปแบบการประเมินที่สถานศึกษากำหนด ผลการประเมินนอกจากจะให้เป็นคะแนนหรือระดับผลการเรียนแก่ผู้เรียนแล้ว ต้องนำมาเป็นข้อมูลใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไปอีกด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนควรวัดและประเมินผลใน 4 ด้าน ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน โดยที่การประเมินผลในระดับชั้นเรียนนั้น ครูผู้สอนควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาที่จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุหรือมีโอกาสบรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนดหรือไม่ แล้วใช้ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลในการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการประเมินแบบต่างๆ ที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้นั้น กระทรวงศึกษาธิการ (ออนไลน์, 25 มิถุนายน 2554, หน้า 94 – 99) ได้ระบุไว้ในใจความดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเก็บข้อมูลจากการดูการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนโดยไม่ขัดจังหวะการทำงานหรือการคิดของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ตลอดเวลา แต่ควรมีกระบวนการที่ชัดเจน และมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการประเมินอะไร โดยอาจใช้เครื่องมือ เช่น แบบประเมินค่า แบบตรวจสอบรายการ สมุดจดบันทึก เพื่อประเมินผู้เรียนตามตัวชี้วัด และควรทำการสังเกตบ่อยครั้งเพื่อขจัดความลำเอียง

2. การสอบปากเปล่า เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการพูด ตอบประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ผู้สอนเก็บข้อมูล จดบันทึก รูปแบบการประเมินนี้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันสามารถมีการอภิปรายโต้แย้ง ขยายความ ปรับแก้ไขความคิดกันได้ มีข้อที่พึงระวังคือ อย่าเพิ่งขัดความคิดขณะที่ผู้เรียนกำลังพูด

3. การพูดคุย เป็นการสื่อสาร ๒ ทางอีกประเภทหนึ่งระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ โดยทั่วไปมักใช้อย่างไม่เป็นทางการเพื่อติดตามตรวจสอบ

ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนา วิธีการนี้อาจใช้เวลา แต่มีประโยชน์ต่อการค้นหาวินิจฉัยข้อปัญหา ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ที่อาจเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเรียนรู้ เช่น วิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

4. การใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นเรื่องปกติมากในการจัดการเรียนรู้ แต่ข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าคำถามที่ครูใช้เป็นด้านความจำ และเป็นเชิงการจัดการทั่วๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ เพราะถามง่าย แต่ไม่ท้าทายให้ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้ให้ลึกซึ้ง การพัฒนาการใช้คำถามให้มีประสิทธิภาพแม้จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่สามารถทำได้ผลรวดเร็วขึ้น หากผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประเมินในชั้นเรียน โดยทำการประเมินเพื่อพัฒนาให้เข้มข้น

5. การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ (Journals) เป็นรูปแบบการบันทึกการเขียนอีกรูปแบบหนึ่ง que ผู้เรียนเขียนตอบกระทู้ หรือคำถามของครู ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความรู้ ทักษะที่กำหนดในตัวชี้วัด การเขียนสะท้อนการเรียนรู้นี้นอกจากทำให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าในผลการเรียนรู้แล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือประเมินพัฒนาการด้านทักษะการเขียนได้อีกด้วย

6. การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้ ผู้สอนต้องเตรียมสิ่งสำคัญ ๒ ประการ คือ ภาระงาน (Tasks) หรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ /โครงการงาน การสำรวจ การนำเสนอ การสร้างแบบจำลอง การท่องปากเปล่า การสาธิต การทดลองวิทยาศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร เป็นต้น และเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) การประเมินการปฏิบัติ อาจจะปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะงานหรือประเภทกิจกรรม

7. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio assessment) แฟ้มสะสมงานเป็นการเก็บรวบรวมชิ้นงานของผู้เรียนเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าและความสำเร็จของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน ต้องมีผลงานในช่วงเวลาต่างๆ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน หากเป็นแฟ้มสะสมงานดีเด่นต้องแสดงผลงานที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลที่เลือกผลงานนั้นเก็บไว้ตามวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงาน

8. การวัดและประเมินด้วยแบบทดสอบ เป็นการประเมินตัวชี้วัดด้านการรับรู้ข้อเท็จจริง (Knowledge) ผู้สอนควรเลือกใช้แบบทดสอบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินนั้นๆ เช่น แบบทดสอบเลือกตอบ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบจับคู่ แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบความเรียง เป็นต้น ทั้งนี้แบบทดสอบที่จะใช้ต้องเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง (Validity) และเชื่อมั่นได้ (Reliability)

10. การประเมินด้านความรู้สึนึกคิด (Attitude) เป็นการประเมินคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะและเจตคติ ที่ควรปลูกฝังในการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้อาจใช้แบบวัดความรู้และความรู้สึก เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น แบบวัดความรู้โดยสร้างสถานการณ์เชิงจริยธรรม แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นต้น

10. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนจึงควรใช้การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) ร่วมกับการประเมินด้วยวิธีการอื่น ภาระงาน (Tasks) ควรสะท้อนสภาพความเป็นจริง หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากกว่าเป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ไป ดังนั้น การประเมินสภาพจริงจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลไปด้วยกัน และกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง

11. การประเมินตนเองของผู้เรียน (Student self - assessment) การประเมินตนเองนับเป็นทั้งเครื่องมือประเมินและเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ เพราะทำให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญว่าได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร และผลงานที่ทำนั้นดีแล้วหรือยัง การประเมินตนเองจึงใช้เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้การประเมินตนเองของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้ดีจะต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีเกณฑ์ที่บ่งบอกความสำเร็จของชิ้นงาน/ภาระงาน และมาตรการการปรับปรุงแก้ไขตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การเขียนสะท้อนผลงาน การใช้แบบสำรวจ การพูดคุยกับผู้สอน เป็นต้น

12. การประเมินโดยเพื่อน (Peer assessment) เป็นเทคนิคการประเมินอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าถึงคุณลักษณะของงานที่มีคุณภาพ เพราะการที่ผู้เรียนจะบอกได้ว่าชิ้นงานนั้นเป็นเช่นไร ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนว่าเขากำลังตรวจสอบอะไรในงานของเพื่อน ฉะนั้น ผู้สอนต้องอธิบายผลที่คาดหวังให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะลงมือประเมิน

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนะนำไว้นั้นมีอยู่หลากหลายวิธีการ ซึ่งครูผู้สอนควรที่จะต้องทำความเข้าใจหลักการวัดและประเมินผลแต่ละวิธี รวมทั้งเลือกใช้ให้เหมาะสมด้วย

จากเอกสารที่ได้ทบทวนมาในหัวข้อการจัดการเรียนการสอน ทางคณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ข้างต้น โดยอิงตามกรอบสมรรถนะของครูสภา ในการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. วิจัยในชั้นเรียน

เมื่อก้าวถึงสมรรถนะ ก็มักจะอ้างถึง David C. McClelland ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยา จากมหาวิทยาลัย Harvard กับบทความที่มีชื่อเสียงของเขาที่ตีพิมพ์ในวารสารนักจิตวิทยาอเมริกัน เรื่อง Testing for Competence Rather than for Intelligence ในปี 1973

การศึกษาทางด้านจิตวิทยามักเป็นการศึกษาต่อมาจากแนวคิดที่เคยมีผู้เสนอไว้แล้วในอดีต แนวคิดของ McClelland ก็เช่นกัน กล่าวกันว่าแนวคิดของ McClelland ไม่ใช่แนวคิดใหม่เสียทีเดียว เพราะในปี 1920 Frederick Taylor บิดาของวิทยาศาสตร์การจัดการได้กล่าวถึงสิ่งที่คล้ายกันกับสมรรถนะมาก่อน (Raelin & Cooledge, 1996) อย่างไรก็ตาม McClelland ได้นำสมรรถนะมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ในทางการศึกษานั้นเราจะให้ความสนใจเกี่ยวกับสมรรถนะการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันที่ผลิตผู้ที่ออกไปประกอบวิชาชีพครู มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาจะต้องมีสมรรถนะการวิจัย ดังนั้น สมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน จึงหมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตนเองโดยสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ วางแผนออกแบบกระบวนการแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินการตามกระบวนการวิจัยที่ได้ออกแบบไว้ สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัยและรายงานผลการวิจัยของตนเองได้ โดยมี 2 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะได้แก่

ส่วนที่ 1. การประเมินกระบวนการวิจัยในชั้น ประกอบด้วย

1. ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา

1.1 เข้าใจสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

1.2 ระบุประเด็นของปัญหาได้

1.3 สามารถกำหนดปัญหาและเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำมาวิจัย

2. การสืบค้นเพื่อแสวงหาคำความรู้ในการแก้ปัญหา

2.1 ระบุหัวข้อสำหรับการสืบค้นข้อมูลได้

2.2 เลือกหลักการ ทฤษฎี ที่จะใช้ในการแก้ปัญหา

2.3 สืบค้นข้อมูลได้ครอบคลุมตามประเด็นที่จะวิจัย

2.4 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้

3. การออกแบบกระบวนการเพื่อแก้ปัญหา

3.1 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหามาตามหลักการที่สืบค้น

3.2 กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 เขียนแผนดำเนินงานวิจัย

- 3.4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 4. การดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนงานที่วางไว้
 - 4.1 ดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
 - 4.2 ใช้เครื่องมือควบคู่ไปกับการปฏิบัติการเรียนการสอน
 - 4.3 ปรับแก้แผนการดำเนินการวิจัยตามสถานการณ์
 - 4.4 ดำเนินการวิจัยตามขอบเขตที่ตนเองกำหนดไว้
 - 4.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
 - 4.6 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 2. การประเมินผลรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1. บทนำ

- 1.1 ชื่อเรื่อง
 - 1.1.1 ระบุสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือตัวแปรที่จะศึกษา
 - 1.1.2 ระบุประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา
 - 1.1.3 ระบุจุดมุ่งหมายหรือวิธีการศึกษา
- 1.2 ความสำคัญของปัญหาวิจัย
 - 1.2.1 ระบุปัญหาในชั้นเรียน
 - 1.2.2 ระบุว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่ออย่างไร
 - 1.2.3 ระบุว่าจะใช้นวัตกรรมหรือวิธีการใดแก้ไขหรือพัฒนา
 - 1.2.4 ปัญหาในชั้นเรียนมีความเหมาะสมและคุ้มค่าที่จะทำวิจัย
 - 1.2.5 อ้างทฤษฎีหลักการ แหล่งข้อมูลเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา
- 1.3 วัตถุประสงค์
 - 13.1 ระบุสิ่งที่จะทำให้กระทำเพื่อหาคำตอบโดยการเขียนในรูปแบบประโยคบอกเล่า
 - 13.2 ใช้ภาษาสั้น ง่าย ชัดเจน
- 1.4 ขอบเขตการวิจัย กำหนดขอบเขตของเนื้อหาและประชากรครอบคลุมอยู่ในกรอบของปัญหาที่ระบุอย่างเหมาะสม
- 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ
 - 1.5.1 สอดคล้องและครอบคลุมกับชื่อเรื่อง ขอบเขตปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 1.5.2 นิยามได้ชัดเจนเข้าใจง่ายถูกต้องตามหลักวิชาการ

ส่วนที่ 2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยอย่างแท้จริง และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมีการสรุปโยงถึงวัตถุประสงค์
- 2.2 เรียงลำดับความสำคัญของหัวเรื่องที่น่าเสนออย่างเหมาะสม
- 2.3 ครอบคลุมตามทฤษฎีหลักการและตัวแปรที่อ้างถึง
- 2.4 มีความพอเพียงที่จะเป็นฐานความคิดและสิ่งที่จะต้องทำในการวิจัย

ส่วนที่ 3. วิธีดำเนินการวิจัย

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.1.1 เลือกประชากรและขอบเขตของประชากร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 3.1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ถูกต้องตามประชากรและมีขนาดใหญ่พอที่จะเป็นตัวแทนที่ดี
 - 3.1.3 ใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของประชากรในการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.2.1 เลือกใช้เครื่องมือในการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม
 - 3.2.2 เป็นเครื่องมือที่ได้จากแนวคิดของเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 3.3 การรวบรวมข้อมูล
 - 3.3.1 ข้อมูลที่ได้สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ครบ
 - 3.3.2 รวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - 3.3.3 อธิบายถึงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างชัดเจน สมบูรณ์ กระจัดรัด
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.4.1 เลือกใช้การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย
 - 3.4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถตอบคำถามในการวิจัยหรือบรรลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
 - 3.4.3 กำหนดเกณฑ์เพื่อการตีความ หรือแปลผลได้ถูกต้องปราศจากอคติ
- 3.5 รูปแบบและกระบวนการวิจัย
 - 3.5.1 มีความชัดเจนของรูปแบบการวิจัย ที่สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ตามวัตถุประสงค์
 - 3.5.2 มีขั้นตอนของการวิจัยที่ถูกต้อง ครอบคลุมตามรูปแบบการวิจัยที่เลือกใช้

ส่วนที่ 4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

4.1 การเสนอผลการวิจัย

4.1.1 การนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.1.2 แสดงหลักฐานของสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

4.2 การสรุป

4.2.1 สามารถตอบคำถาม ปัญหา วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4.2.2 การสรุปสาระสำคัญเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ค้นพบ

4.3 การอภิปรายผล

4.3.1 มีความครอบคลุม สอดคล้องกับข้อสรุปของการวิจัย

4.3.2 มีความสัมพันธ์กับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.4 ข้อเสนอแนะ

4.4.1 มีข้อเสนอแนะที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนต่อไป

4.4.2 มีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ในการเตรียมการเรียนการสอนได้จริง

4.4.3 ข้อเสนอแนะสามารถนำไปสู่การวิจัยครั้งต่อไป

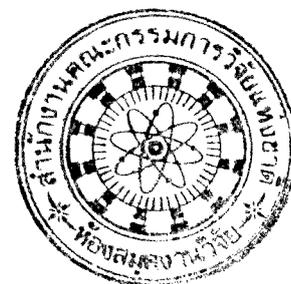
ส่วนที่ 5. บทคัดย่อ บรรณานุกรมและประเด็นอื่นๆ

5.1 บทคัดย่ออ่านง่าย มีองค์ประกอบสำคัญของการวิจัยครบถ้วน (หัวข้อเรื่อง วัตถุประสงค์ แนว
วิธีการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์โดยย่อ)

5.2 บทคัดย่อมีความถูกต้องชัดเจนของการใช้ภาษา ความเหมาะสมของจำนวนคำที่ใช้

5.3 ระบุเอกสารครบถ้วนตามที่อ้างอิงในเนื้อหาขอบเขตของการวิจัย

5.4 มีภาคผนวกเกี่ยวกับรายละเอียดข้อมูลบางประการเช่น แผนการสอนที่ใช้ในการวิจัย
แบบทดสอบในการวิจัย แบบสังเกตและรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

โดยสรุปดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้ง 2 ส่วนข้างต้นเป็นเกณฑ์การประเมินกระบวนการวิจัยใน
ชั้นเรียน และการประเมินผลรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน ที่สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานวิชา
ครู ที่คุรุสภาได้กำหนดไว้ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จากผลการดำเนินการวิจัยของผู้ที่ปฏิบัติงานวิชาชีพครูเป็นสำคัญ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะในประเทศไทย

รัตนาภรณ์ ศรีพยัคฆ์ (2548) และรัชนิวีวรรณ จงถนอม จากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้กล่าวถึงสมรรถนะต้นแบบ (competency model) ของระบบราชการไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ร่วมกับบริษัท เฮย์ กรุ๊ป จำกัด ซึ่งได้จัดทำต้นแบบสมรรถนะ (Competency Model) ของระบบราชการไทย จากข้อมูลหลายแหล่งประกอบด้วย (1) การจัดทำ Competency Expert Panel Workshops จำนวน 16 ครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มงานได้มาร่วมประชุมและให้ความเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นในแต่ละกลุ่มงาน และการเก็บข้อมูลจากประสบการณ์จริงในการทำงานของข้าราชการแต่ละรายที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์งานที่เรียกว่า Critical Incident (2) ข้อมูลจากแบบสำรวจลักษณะงานที่ส่งออกไปให้ข้าราชการตอบ จำนวนกว่า 60,000 ชุดทั่วประเทศ และ (3) ข้อมูลจาก Hay's Worldwide Competency Database ของบริษัทดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีด้านสมรรถนะ (Competency Best Practice) ขององค์การภาครัฐในต่างประเทศ ข้อมูลทั้งสามส่วนนี้เป็นที่มาของต้นแบบสมรรถนะสำหรับระบบราชการไทย โดยวัตถุประสงค์ของการกำหนดต้นแบบสมรรถนะ (Competency Model) สำหรับระบบราชการพลเรือนไทย เพื่อสร้างแบบสมรรถนะ (Competency) ให้แก่ข้าราชการพลเรือนโดยเฉพาะสำหรับใช้ในการบริหารและประเมินผลงานตลอดจนพัฒนาศักยภาพในระยะยาว ซึ่งในด้านแบบสมรรถนะประกอบไปด้วย สมรรถนะ 2 ส่วน คือ (1) สมรรถนะหลักสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนทุกกลุ่มงาน และ (2) สมรรถนะประจำกลุ่มงานซึ่งแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มงาน

ชวนณรงค์ ชื่นจันทร์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะในด้านการศึกษาของอาจารย์ส่วนวิชาทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า การวิจัยมุ่งสังเคราะห์สมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะ และตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของสมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิคเดลฟายรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 26 รายประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในสถาบันทหาร กระทรวงกลาโหมและสถาบันการศึกษาภาครัฐที่เชี่ยวชาญและคลุกคลีกับวิชาชีพทหาร และนักเรียนนายร้อยจำนวน 90 คน ให้ข้อมูลการประเมินสมรรถนะ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะเฉพาะในด้านการศึกษาของอาจารย์ส่วนวิชาทหาร รวมจำนวน 22 สมรรถนะ 81 ตัวบ่งชี้ โดยจำแนกได้เป็นกลุ่มสมรรถนะหลักจำนวน 6 สมรรถนะหลัก คือ (1) สมรรถนะด้านวิชาการทหารที่รับผิดชอบสอน

อบรม (2) สมรรถนะด้านการสื่อสารเพื่อการศึกษา (3) สมรรถนะด้านสติปัญญา (4) สมรรถนะด้านเจตคติความมุ่งมั่น ศรัทธาในวิชาชีพครู (5) สมรรถนะด้านพฤติกรรมความเป็นครู และ (6) สมรรถนะด้านอื่น ๆ ส่วนการใช้เทคนิคเคลฟายในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกระทำใน 3 รอบ โดยรอบแรก ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สอบถามทัศนคติจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำคำตอบมาจัดทำเป็นหัวข้อย่อยและสร้างแบบสอบถามในการสอบถามรอบที่สอง เมื่อได้รับตอบแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่สามเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ไปจัดทำแบบสอบถามรอบที่สาม เพื่อส่งให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบจากที่เคยได้ตอบว่าเห็นด้วยจากคำตอบที่ประมวลสรุปจากค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์หรือไม่ พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ

สุกุมวิทย์ สายโสภณ (2007) ในงานวิจัยเรื่อง “The Competency of Provincial Integrated Administration Committee : A Comparative Study between Udonthani and Konkean Province, Thailand” งานวิจัยนี้เป็นงานหนึ่งที่ทำให้ความสนใจศึกษาสมรรถนะของข้าราชการ โดยใช้กรณีศึกษากับคณะกรรมการบริหารงานแบบบูรณาการในระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกในการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการตามนโยบายของรัฐบาลสมัยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับและองค์ประกอบของสมรรถนะจากข้าราชการกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา โดยทำการประเมินสมรรถนะในเชิงการจัดการจากโมเดลหรือตัวแบบสมรรถนะ 10 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจ (survey questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 15 ราย จากกระบวนการสัมมนา กลุ่มย่อย (group discussion) ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารงานแบบบูรณาการของจังหวัดทั้งสองจังหวัด ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า มิติของสมรรถนะที่พึงได้รับการพิจารณาของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ทักษะในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ การพัฒนาทีมงาน การบริหารแบบบูรณาการ การสื่อสารเพื่อการจูงใจ การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการบริหารงานบุคลากรสัมพันธ์ จิตสำนึกสาธารณะ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การบริหารและการประเมินผลโครงการ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้และธรรมาภิบาล

ประมา ศาสตระรุจิ (2550) ทำการศึกษาเพื่อสร้างเกณฑ์สมรรถนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และเพื่อสร้างคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยอิงเกณฑ์สมรรถนะ ของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเกณฑ์สมรรถนะและคู่มือไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์สมรรถนะตามต้นแบบสมรรถนะสำหรับข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างคู่มือในการประเมินผลการปฏิบัติงานอันประกอบด้วย 8 สมรรถนะหลัก (Core Competencies) คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) 2) การบริการที่ดี (Service Mind) 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) 4) คุณธรรมและจริยธรรม (Integrity) 5) ความร่วมแรงร่วมใจ (Teamwork) 6) ความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ (Organizational Awareness) 7) การบริหาร การเปลี่ยนแปลง (Change Management) และ 8) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การสร้างเกณฑ์พฤติกรรมบ่งชี้สำหรับประเมินสมรรถนะดังกล่าว ผ่านกระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความสอดคล้อง (IOC) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ระดับหัวหน้าส่วน/ฝ่าย (ข้าราชการระดับ 7-8) ที่มีบุคลากรภายใต้การบังคับบัญชาตามสายงาน และข้าราชการระดับ 8 ซึ่งมีคุณสมบัติพร้อมที่จะได้รับการพิจารณาเป็นผู้บริหาร จำนวน 30 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในด้านคู่มือการประเมินบุคคลโดยอิงเกณฑ์สมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยภาพรวมทั้งหมดมีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า โครงสร้างคู่มือ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนวัตถุประสงค์ เนื้อหา การประเมินผล และประสิทธิผลการใช้คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก และจาก 8 สมรรถนะจากต้นแบบที่นำมาใช้เป็นกรอบหลักในการศึกษาวิจัย พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญที่สุดในการประเมินบุคคลโดยอิงเกณฑ์สมรรถนะในการปฏิบัติงาน คือ จริยธรรม รองลงมาคือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และลำดับที่สามคือ การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ความร่วมแรงร่วมใจ และ ความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ